

KARD ÉS LANT

A TÖRTÉNELMI VITÉZI REND, PEST TÖRZSSZÉKÉNEK
KULTURÁLIS ÉS IRODALMI HÍRLEVELE 2023. AUGUSZTUS

Augusztus 1.

Az első forintok egyike 1946-ból (Fotó: Vimola Ágnes)

A világtörténelem egyik legnagyobb inflációját az 1946. augusztus 1-jén bevezetett forint zárta le. Az 1945 nyarán nekiiramodó infláció egy év múlva már soha nem látott méreteket ért el, 1946 júliusában egy dollár 4 600 000 quadrillió pengő volt, ami a tíz huszonhetedik hatványa. Átmenetileg használták a pengőnél nagyságrendekkel jobb minőségű adópengőt is, de az infláció tetőpontján egy pár cipő ára így is kb. 120 milliárd adópengő volt. A pengő hiperinflációjának fő oka a világháborúban teljesen megsemmisült magyar gazdaságban keresendő. Az MNB milliós szorzót jelentő bélyegeivel ellátott bankjegyek voltak az ún. milpengők.

Augusztus 2.

Beneš 1945. augusztus 2-án kiadott 33. elnöki dekrétuma járt a szlovákiai magyarság számára a legsúlyosabb következményekkel. A beolvasztás első állomása a nem-szláv nemzetiségek kollektív jogfosztása volt; Beneš és a csehszlovák politikusok abban bíztak, hogy a mostoha körülményekkel elüldözhetik majd a kisebbségek jelentős hányadát, az ottmaradókra pedig deportálás és erőszakos asszimiláció „lehetőségei” vártak.

Népbírósi eljárások

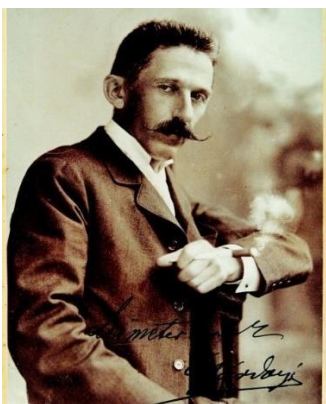
A Kassai Kormányprogram meghirdetését (1945. április 5.) követő hónapokban a népbírósi eljárások mintegy 39.000 magyart - elsősorban értelmiségit - ítéltek el és utasítottak ki Szlovákiából, mint háborús bűnöst. VIII. pontja a magyar és német népességet kollektív háborús bűnösnek nyilvánította.

Sorozatosan perbe fogták a háború előtti magyar közélet jeles alakjait, akiket a köztársaság szétverésével vádoltak meg. A gyakran tömegessé váló perek közül méreteiben a kassai magyar per volt legnagyobb, amelyben közel 600 magyart nyilvánítottak háborús bűnössé.

Perek sorát rendezték a magyarok jogvédelmét felvállaló és ellenállását megszervező csoportok tagjai ellen. Gróf Esterházy Jánost, a két háború közötti csehszlovákiai magyar politika vezéralakját, aki a háború alatt zsidókat mentett, és mindvégig ellenállt a náciknak, 1945-ben kiadták a Szovjetunióknak, és 1949-ig ott volt kényszermunkán. Hazatérve a rá Pozsonyban kirótt halálbüntetést életfogytiglani fegyházra módosították. A megtört politikus 1957-ben halt meg egy morvaországi börtönben.

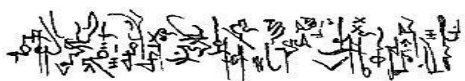
Augusztus 3.

Gárdonyi Géza

Augusztus 3-án 158 éve született GÁRDONYI GÉZA, született Ziegler Géza (Agárdpuszta, 1863. augusztus 3. – Eger, 1922. október 30.) magyar író, költő, drámaíró, újságíró, pedagógus, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja. A 19–20. századforduló magyar irodalmának

népszerűségében máig kiemelkedő alakja. Korának sajátos figurája, egyik irodalmi körhöz sem sorolható tagja volt. A kortársak Gárdonyiról papírra vetett vallomásai és visszaemlékezései egy dologban kivétel nélkül megegyeznek: visszahúzódó, befelé forduló embernek írták le. Társaságban is nagyokat és jelentőségteljeseket hallgató embernek ismerték, megnyilatkozásai visszafogottak, már-már szemérmesek voltak. Külső megjelenése összhangban állt magaviselésével: öltözetével keveset törődő, szikár, barna bőrű ember volt, apró fekete szemei alatt mozgékony orr ült, hangja kellemesen érdes. A nyugalmas felszín azonban az ő esetében háborgó lelket takart. 1906-ban fejlesztette ki meglehetősen bonyolult, kalligrafikus titkosírását – családja tréfás elnevezésével „tibetűit” –, amelyet több sikertelen próbálkozást követően 1969-ben Gilicze Gábor és Gyürk Ottó fejtett meg. A lentől felfelé és jobbról balra haladó írásrendszer pont-, vonal- és körívelemekre, illetve ezek dőlésirány szerinti kombinációjára épülő betűírás.

(„Gratulálok, ha megfejtened sikerül”)

Augusztus 7.

Bibó István

(Budapest, 1911. augusztus 7. – Budapest, 1979. május 10.) Széchenyi-díjas (posztumusz, 1990), jogi doktor (Szeged, nemzetközi jog, 1933, jogbölcselet, 1934, habilitált, 1940), egyetemi tanár (politikatudomány, Szeged, 1946-1950), a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja (1946-1949), a Keleteurópai Intézet elnökhelyettese (1947-1949), könyvtáros (ELTE Egyetemi Könyvtár, 1951-1957, KSH, 1963-1971), politikai fogoly (1957-1963). Nemzetközileg kimagasló, hazai viszonylatban pedig a 20. században a legnagyobb demokrata politikai gondolkodó, 1956-ban a Harmadik Nagy Imre-kormány – a szovjet megszállás után helyén kitartó, s a megszállás ellen tiltakozó – államminisztere.

A szabadságszerető ember politikai tízparancsolata,

megköveteli magának és megadja másnak a minden embernek kijáró tiszteletet, de megkülönböztetett tiszteletet, sem magának semmi címet nem követel, másnak pedig úrvoltáért, sem vagyonáért, sem hatalmáért, sem befolyásáért, sem ruhájáért megkülönböztetett tiszteletet nem ad, csak tisztességéért, vagy érdeméért; senki emberfia előtt meg nem alázkodik, alázatoskodó megszólítási és köszönési módokat szájára nem vesz,

magát munkában szolgának, szabad idejében és a maga otthonában úrnak tekinti, és szembeszáll mindenkivel, aki magát szolgálata és munkája alatt is úrként, hatalmasként viseli és másokat szolgáknak, alacsonyabbrendűeknek kezel,

a maga vagy más munkája értékének a leszállítását, emberi kiuzsorázását, vagyoni vagy hatalmi helyzet kihasználását, s egyáltalán semmiféle kizsákmányolást nem tűr, magát vagy más a maga igazából, világos jogából, megszolgált követeléséből semmiféle erőszakkal, megfélemlítéssel, rábeszéléssel, fortéllyal kiforgatni nem engedi,

örködik a maga és minden ember egzisztenciájának a szabad és biztosított volta felett, illetéktelen vagy önkényes behatástól való mentessége jogvédelemmel és garanciákkal ellátottsága felett,

szüntelenül szem előtt tartja, hogy az emberi szabadság és az emberi méltóság egy és oszthatatlan és az egyik ember ellen akár társadalmi helyzete, akár származása, akár neme vagy kora címén elkövetett minden sérelem mindenki más szabadságát, méltóságát is veszélyezteti: ezért az emberi szabadság minden korlátozása, önkényes letartóztatás, fogvatartás, egyéni vagy hatósági hatalmaskodás, s az emberi méltóság mindenféle megalázása ellen azonnal együttesen, de ha az rögtön nem lehetséges, magában is fellép,

gyűléseken, egyesületben, munkaközösségben vagy bármiféle közösségben éppenúgy, mint a magánéletben önkényeskedést, akarnokoskodást, magánérdek illetéktelen érvényesítését, visszaélést, köz becsapását, közakarát meghamisítását, s mindenféle fenyegetést és terrorizálást nem tűr, minden ilyen ellen saját maga azonnal felszólal és más tisztességes emberekkel összefog, az erőszakosan érvényesülni próbálókat, tekintet nélkül arra, hogy kire és mire hivatkoznak, leleplezi és meghátrálásra kényszeríti, tisztában lévén azzal, hogy minden ilyennek az érvényesülése csakis a tisztességes emberek kényelmessége és megfélemlíthetősége miatt lehetséges,

semmiféle anyagi visszaélést vagy panamát el nem hallgat, sem elfedezni nem segít, bármilyen hatalmas embert kell is ezzel lelepleznie,

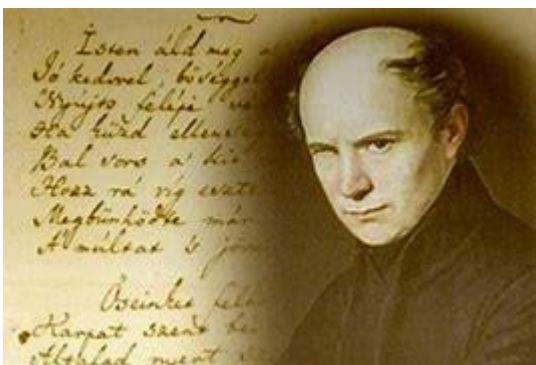
minden közügyben meggyőződése szerint vall színt: fenyegetéstől meg nem ijed, hízelgésnek be nem dől, s szavazatát vagy aláírását semmi pénzért vagy előnyért el nem adja,

minden felismert közérdek ügyében kezdeményezőleg lép fel, minden közérdekű szövetkezésben vagy mozgalomban tehetsége szerint munkájával és adományával részt vesz s igyekszik azt győzelemre segíteni, tisztában lévén azzal, hogy a közügyek elhanyagoltsága vagy méltatlan emberek kezébe való kerülése egyedül a tisztességes emberek kezdeményezésének hiánya és közéleti bátortalansága miatt történik,

bizik a közösség erejében, az emberek többségének tisztességében és abban, hogy ezt elegendő bátorsággal és igyekezettel érvényre is lehet juttatni, ezért a maga példájával, minden rosszhiszeműség elleni együttes és eredményes fellépéssel és minden jóhiszeműség számára a bizalom előlegezésével erősíti maga körül a közösségben és a tisztességes szándék győzelemre vihetőségében való hitet.

Augusztus 8.

Kölcsey Ferenc

231 éve született és 183 éve halt meg KÖLCSEY FERENC (Szödemeter, 1790. augusztus 8. – Cseke, 1838. augusztus 24.) költő, kritikus, politikus, szónok, a Himnusz szerzője.

1823-ban a tetőző nemesi ellenállás idején írta a Himnuszt [Hymnus]. Az alcímében (A magyar nép zivataros századaiból) kifejeződő szerepszerűség népipé és nemzetivé fokozza a verset, közösségivé teszi a vádat és panaszt, könyörgést és emlékeztetést. 1844-től a költemény Erkel Ferenc megzenésítésében nemzeti himnuszunk. A Himnusz sajátos párdarabja a Vanitatum vanitas (1823). Eszménykutatását meg-tagadva a valóságra

hivatkozik benne a költő. A nemzeti költészet újjáteremtésének alapját a népköltészetben látta: „a való nemzeti poézis eredeti szikráját a köznépi dalokban kell nyomozni”. Mohács (1826) című emlékbeszédében az új polgári nemzetfogalmat vázolta föl. A Nemzeti hagyományok című értekezése a nemzeti irodalom eszmekörének legnagyobb hatású kifejtése (1826). Közéleti tapasztalatai ihlették 1830-tól újra kibontakozó költészetét, mindenekelőtt Zrínyi dalát (1830). A nagyerejű párbeszédben a költő azzal vádolta a nemesi politika irányítóit, hogy eltékozták az ősök dicsőségét. Huszt (1831) című epigrammájában a reformkor legfontosabb gondolatát hirdeti: „Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fényre derül!” A pozsonyi országgyűlésen a polgári nemzetté válásért s ennek föltételeként a nemzetből kirekesztett nép egyenjogúságáért küzdött. Tárgyszerű, ugyanakkor belső meggyőződéstől fűtött beszédei a szónoklat mesterművei.

Töredék:

*Büszke magyar vagyok én, keleten nőtt törzsöke fámnak,
Nyúgoti ég forró kebelem nem tette hideggé;
Szép s nagy az, ami hevít; szerelemmel tölti be lelkem Honni szokás
és föld, örököm kard s ősi dicsőség.*

Augusztus 13.

*„Világosnál, Világosnál huszárok könnyeznek,
Sírva sírnak veszedelmén a magyar nemzetnek.
Átok és sóhajlás között meghajlik a zászló,
Háta mögött gyalog gazdájára búsan nyerít a ló.
Világosnál*

(Gyulai Pál:

1849. augusztus 13-án a Világos közelében levő szőlősi mezőn, a középkori vár romjai alatt a magyar sereg szimbolikus módon az orosz csapatok előtt feltétel nélkül letette a fegyvert, [Görgei](#) pedig a Bohus-kastélyban aláírta a megadási nyilatkozatot. A szabadságharc elbukott a túlerővel szemben.

A tavaszi hadjárat sikerei után sokan vélték úgy, hogy Ausztria képtelen lesz egyedül felszámolni a magyar szabadságharcot. Ugyanakkor a magyar seregek is teljesítőképeségük határához érkeztek. úgy tűnt, egyik fél sem győzheti le a másikat egy harmadik ország, illetve más országok hadseregének segítő közbeavatkozása nélkül.

Augusztus 15.

I. Szent István király

(eredetileg Vajk, kb. 975., Esztergom - 1038. augusztus 15., Székesfehérvár vagy Esztergom-Szentkirály) az első keresztény magyar király, a keresztény magyar állam megalapítója és a magyar keresztény egyház megszervezője.

„Tartsd mindig eszedben, hogy minden ember azonos állapotban születik, és hogy semmi sem emel fel, csakis az alázat, semmi sem taszít le, csakis a gőg és a gyűlölség.”

„... ha becsületet akarsz szerezni királtságodnak, szeresd az igaz ítéletet; ha hatalmadban akarod tartani lelkedet, türelmes légy. ... A türelmes királyok királykodnak, a türelmetlenek pedig zsarnokoskodnak. Ha pedig egyszer olyasvalami kerül eléd, amelyben ítéletet hozni méltóságoddal összefér, türelemmel, irgalommal, esküdözés nélkül ítélkezz, így lesz majd koronád dicséretes és ékes.”

„... Ha ugyanis a bölcsekkel jársz, bölcs leszel, ha a bolondokkal forgolódsz, társul adod magad hozzájuk ...”

Augusztus 20. az egyik legrégebbi magyar ünnep, államalapító Szent István király ünnepe. A keresztény magyar államalapítás, a magyar állam ezeréves folytonosságának emléknapja. Szent István idején még augusztus 15-e, Nagyboldogasszony napja volt az ünnep, Erre a napra hívta össze Fehérvárra a királyi tanácsot és tartott törvényt napot. Élete végén a beteg király ezen a napon ajánlotta fel az országot Szűz Máriának, és 1038-ban ő maga is ezen a napon halt meg.

Az ünnep Szent László király alatt került át augusztus 20-ára, mert 1083ban VII. Gergely pápa hozzájárulásával a székesfehérvári bazilikában ezen a napon emeltették oltárra István király relikviáit, ami egyet jelentett szentté avatásával volt. Szent István király ünnepének megtartásáról már az 1222. évi Aranybulla első pontja is rendelkezett.

Országzászló mozgalom

„Az országzászló a magyar igazság legyőzhetetlenségébe vetett hit szimbóluma. Emlékezetünkbe vési a magyar öntudatot és a magyar bánatot. A magyar nemzeti gondolat alatt egyesít minden magyart.”

„A magyar zászló szimbóluma, érzékelhető kifejezője a magyar állam eszméjének. Zászlónk sorsa azonos a magyar állam sorsával. A megszállás alatt lévő végekről száműzték, sőt bűnjelként kezelték a magyar zászlót is. A magyar zászlóban tehát érzékelhető módon jelképezve látjuk és tiszteljük a magyar impériumot. Az Országzászló még ennél is többet jelent, ez nem csak szimbóluma a magyar állameszmének, hanem az új harcos eszköze és jelképe annak az elszánt, tántoríthatatlan küzdelemnek, melynek célja az, hogy Szent István birodalmának minden népe és minden talpalatnyi földje visszakerüljön, és újra egyesüljön az ezeréves magyar impérium alatt.” (Dr. Farkas Endre: A Bácskaiak Szövetsége ügyvezető alelnöke)

*„Csonka földön, félárbocon leng azóta
Nemzetünknek ezeréves lobogója
Hogy hirdesse, nemcsak zord és néma gyászunk
De törhetetlen, dacos élni-akarásunk.”
(Szathmáry István)*

*„Magyar zászló, színeidben egybeolvad
A dicső Múlt, bús Jelen és büszke Holnap” (Szathmáry
István)*

*Még állnak kihívón a csonka határok, Még
éget a békeparancs, Trianon:
De a mámor, a kedv odaát se kiáltoz,
Már gondba merült magaszülte bajon.*

*Félárbocon int szomorúan a zászló,
Még ősi hazán idegen bitorol;
De ne csüggedj, a nyélen az égre kiáltó
Magyar esküjel: eljön a harc, mi torol" (Müncsh
Szilárd)*

A tizenkilencedik század a nemzetté válás időszaka volt Európában. A nemzeti közösségek történelmeket, mítoszokat, jelképeket és hősoket alkottak maguknak. Az utóbbiak szobrok és emlékművek formájában ekkor jelentek meg a köztereken nagyobb számban.

Magyarország nagyvárosaiban már a dualizmus korában kialakult a köztéri szobrok állításának szokása. Majd megjelentek a millenniumi szobrok, később pedig egyre nagyobb számban a világháborús emlékművek, egy-egy helyen pedig a nemzet vagy az adott település nagyjait ábrázoló szobrok. Ez a tendencia jelentős mértékben erősödött a trianoni békediktátum után.

Augusztus 22.

Az első Nemzeti Színház

1837. augusztus 22-én Vörösmarty Mihály *Árpád ébredése* című drámájával NYITOTTA MEG KAPUIT A PESTI MAGYAR SZÍNHÁZ, melynek első igazgatója Bajza József volt. Az épület – az akkor a város szélének számító – Kerepesi úton, a Grassalkovich-telken, a mai Rákóczi úton állt, szemben a mai Astoria szállóval. A közadakozásból és Pest megye támogatásával felépített színház a negyedik magyar nyelvű játékszín volt az országban – Kolozsvár, Miskolc és Balatonfüred után. A Pesti Magyar Színház az 1840-es országgyűlésen hozott törvény értelmében Nemzeti Színházként működött tovább.

Augusztus 30.

Szenczi Molnár Albert

447 éve született SZENCZI MOLNÁR ALBERT (Szenc, 1574. aug. 30. – Kolozsvár, 1639. jan. 17.) nyelvtudós, filozófus, zsoltárköltő, egyházi író, műfordító. Nagypja Mátyás király katonája volt, a Székelyföldről került Pozsony vármegyébe, hol molnár lett, apja is az volt. 1584-től Szencen, 1586ban Győrben, 1587-től Göncön, 1588-tól Debrecenben tanult. 1590-ben Kassán volt nevelő. 1590-től Wittenbergben, 1592-ben Heidelbergben, 1593tól 1596-ig Strassburgban, 1597-től 1599-ig Heidelbergben tanult. Majd 1600-ig Szencen tartózkodott és bejárta a Felvidéket. 1600-tól Herbornban tanult. Sokfelé járt külföldön, főleg német nyelvterületeken. 1624-ben hazajött Kassára, ahol Bethlen Gábor gondoskodott ellátásáról, s így kizárólag tudományos és írói tevékenységet folytatott. 1626-tól haláláig Kolozsvárt élt. Céltudatos tudós volt, ki egész élete művével használni akart. Latin szótárával, mely átdolgozásokkal a 19. sz. közepéig használatban volt, megnyitotta a magyar értelmiség előtt az utat az európai tudományosság felé. Latin nyelvű magyar nyelvtanával Sylvester János után elsőnek ismertette meg Európával a magyar nyelv sajátosságait. A református egyházat megajándékozta a zsoltárokkal, a javított Károlyi-bibliával, Kálvin Institutiója fordításával, a Heidelbergi Kátéval, a Scultetus-féle prédikációgyűjteménnyel. Hatása a magyar irodalmi nyelv, a magyar verselés fejlődésére korszakalkotó.

XLII. ZSOLTÁR (részlet)

Mint az szép híves patakra

Az szarvas kívánkozik,

Lelkem úgy ohajt Uramra,

És hozzá fohászkodik.

Tehozzád, én Istenem,

Szomjúhozik én lelkem,

Vajjon színed eleiben

Mikor jutok, élő Isten?

Weöres Sándor: Égi csikón léptet a nyár

*Égi csikón léptet a nyár,
tarka idő ünnepe jár,
táncra való, fürdeni jó,
nagy hegy alatt hűsöl a tó.*

*Hogyha kijössz, messzire mégy,
hogyha maradsz, csípdes a légy.
Habzik az ég, mint tele-tál,
tarka idő szöttese száll.*

KARD ÉS LANT – egyházi melléklete

Supka Géza: Kalandozás a kalendáriumban és más érdekességek

(részlet)

Augustus császár a naptárban

Az augusztus régi neve a rómaiaknál „Sextilis” volt, mert a hatodik (sextus) hónapja volt az esztendőnek. Ez a neve maradt meg még a Julius Caesar-féle naptárreform után is. Amikor azonban Augustus császárnak Krisztus előtt 7-ben az időközben újra felszaporodott szökőnapok miatt újabb naptárrendezést kellett végrehajtania, akkor ennek a hónapnak a nevét is megváltoztatta: miután életének legtöbb szerencsés eseménye ebben a hónapban játszódott le, azért a saját felvett nevével jelölte meg ezt a hónapot.

Az „augustus” szó voltaképpen az „augur”-ra megy vissza, vagyis a madárjósra („avi-ger”), akinek jóslata szerencsét jelent. Célzással a császár példátlanul szerencsés pályafutására, a szenátus „a legszerencsésebb” (augustus) jelzöt találta a legmegfelelőbbnek. Ettől fogva csakugyan ezt a nevet használta Gaius Octavianus Julius Caesar. S ugyanúgy, ahogy Caesar nevéből általában rangjelzés lett „Kaiser”, „császár” és „cár” formában, ugyanúgy lett az Augustus nevéből is rangjelzés: ettől fogva minden uralkodó a „sérthetetlen császári felség” jelzőjéül használta az „Augustus” nevet, a császárnék pedig az „Augusta” nevet kezdték viselni. A név maga mégis az „augusztus” hónapnév formájában maradt meg leginkább elevenen az emberek nyelvhasználatában.

Augusztus 05.

Havas Boldogasszony

A római Santa Maria Maggiore-bazilika, a legősibb Mária-templom felszentelését ünnepeljük Havas Boldogasszony emléknapiján, augusztus 5-én.

A római Santa Maria Maggiore-templomot III. Sixtus az efezusi zsinat (431) után építtette a Boldogságos Szűz, az Istenszülő tiszteletére az eretnokségekkel szemben; augusztus 5-én szentelték fel. A jeles nap latin elnevezése: Dedicatio Beatae Mariae Virginis ad nives – hazánkban Havas Boldogasszony és Havi Boldogasszony néven ismert. A Münchener kódex Havi Bódoganya, a Batthyány-kódex naptára pedig Havi Boldog Asszony néven emlegeti. A legenda szerint a Santa Maria Maggiore-bazilika helyét maga a Szűzanya határozta meg. A 4. században, Liberius pápa idejében egy Giovanni nevű gazdag római patrícius és felesége elhatározták, hogy vagyonukat Máriának ajánlják fel. A Szent Szűz álmukban megjelent nekik, és arra hívta őket, hogy azon a helyen, amelyet másnap, augusztus 5-én hó borít majd, emeljenek templomot a tiszteletére. Liberius pápának szintén megjelent álmában a Szűzanya, megjelölve, hol építsen számára méltó templomot Rómában. Kérését Mária azzal erősítette meg, hogy a forró római éjszakán hó esett az Esquilinus dombon. Reggel, kinézve palotája ablakain a pápa Róma hét halmának egyikén havat pillantott meg; majd lerajzolta a templom körvonalát a csodás havazásra összegyűlt római lakosok előtt. Innen kapta elnevezését a mai ünnepnap, melyet 1568-ban vette föl V. Pius pápa a Római Kalendáriumba.

Urunk, Istenünk, bocsásd meg irgalmasan vétkeinket, hogy akik saját érdemeinkkel nem dicsekedhetünk, Fiad Szülőanyjának, a Boldogságos Szűz Máriának közbenjárására üdvözlünk. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké. Ámen.

Augusztus 06.

Urunk színeváltozása

Jézus megdicsőülésének helye a régi hagyomány szerint a galileai Tábor-hegy volt. A csoda színhelyén még az arab hódítás előtt három bazilika épült. Felszentelésük napja, augusztus 6. lett Urunk színeváltozásának (latinul: transfiguratio) ünnepe. E napon Jézus emberi testében, még a feltámadás előtt való isteni dicsőségének felragyogását ünnepeljük. Az esemény a Tábor hegyén történt, a Szentírás a színeváltozást nem Jézus Krisztus misztikus élményeként, hanem a tanítványoknak adott kinyilatkoztatásként írja le (Mk 9,2–7; Mt 17,1–9; Lk 9,28–36; 2Pt 1,16–18). Hatására megvilágosodott az apostolok számára Jézus rejtett isteni méltósága. A színeváltozás fontos mozzanatai: a ragyogó fény, a felhő, Mózes és Illés megjelenése, az Atya szózata. A felhő az Ószövetségben is Isten jelenlétének szimbóluma, az Atya szózata a felhőből Jézus megkeresztelkedésére emlékeztet. Mózes és Illés megjelenése is Jézus Krisztus messiási igazolása: ők képviselik a „törvényt és a prófétákat”, tehát az egész ószövetségi tanítást és jóvendölést. Krisztus arcának ragyogása és ruhájának fehérsége emlékeztet arra, hogy földi alakja ellenére is égi lény (Dán 7,9; 10,5; ApCsel 1,20; Jel 3,4), sőt arra, hogy ő az Emberfia, aki égi magasságokba emelkedik (Dán 7,13). Az ünnepet az Érdey-kódexben Úr színe változatja, a Münchener kódex naptárában Úrnak megváltozása, illetve Jézus táborhegyi színváltozásának ünnepe néven említik. A keleti egyház már az 5. században megülte, és karácsony, húsvét, pünkösd után ezt az ünnepet tekinti a legszentebbnek. A nyugati egyházban az első ezredforduló közeledtével kezdték számon tartani, összefüggésben Krisztus 1000-re várt visszatéréssel. Hivatalos ünneppé III. Calixtus pápa emelte annak emlékére, hogy Hunyadi János a kereszties hadat toborzó Kapisztrán Szent János segítségével 1456-ban felszabadította a török ostrom alól Nándorfehérvárt, az akkori Magyarország déli végvárát. A

két időpont egybeesése azzal magyarázható, hogy az 1456. július 22-ei győzelem híre két héttel később, épp augusztus 6-án érkezett a pápai udvarba.

Istenünk, te egyszülött Fiad dicsőséges színeváltozásakor Mózes és Illés tanúságtételével erősítetted meg hitünk szent titkait, és csodálatos reménységet nyújtottál, hogy gyermekeiddé fogadsz minket. Add meg nekünk, hogy szeretett Fiad szavára hallgatva társörökösei lehessünk Krisztusnak. Aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké. Ámen.

Augusztus 08.

Szent Domonkos áldozópap, rendalapító

Szent Domonkosra, a domonkos rend alapítójára és névadójára emlékezünk liturgikus emléknapján, augusztus 8-án. Domonkos Domingo de Guzman néven született Spanyolországban, Caleruega városában 1170 körül. Szülei egyik nagybátyjához, Gumiel de Izán település esperes-plébánosához küldték, hogy ott kapja meg az alapvető iskolázást, és vezessék be őt a templomi szolgálatba. 1190-ben a palenciai székesegyház iskolájába került, majd teológiát tanult négy évig. Amikor Kasztíliában éhínség volt, Domonkos még legnagyobb kincseit, könyveit is pénzzé tette, és árát a szegények között osztotta szét, mondván: „Mit tanulmányozzam én ezeket a holt pergameneket, miközben odakinn az utcán éhségtől esnek össze az emberek.” Ez volt az első mondat, amelyet följegyeztek Domonkostól. Tanulmányai befejeztével Martin de Bazá püspök szentelte pappá, és felvette a szerzetesi fegyelemben élő kanonokok sorába. 1201-ben Domonkos alperjel lett. 1206-ban barátjával, Diego de Azebes püspökkel Rómába ment, hogy felhatalmazást kérjenek a kunok közötti misszionálásra. A pápa megörült apostoli buzgóságuknak, de nem keletre, a kunokhoz, hanem Dél-Franciaországba küldte őket, ahol ebben az időben a katarok és az albigensek eretneksége pusztította az egyházat. Diego püspök és Domonkos teljes szegénységben és alázattal járták a vidéket. Prédikáltak a hívőknek, keresték a találkozási lehetőségeket a tévtanítókkal, vallási vitákat folytattak, és próbálták meggyőzni az igazságról az embereket. Ez az eljárás azért is volt olyan hatásos, mert ez a két eretnekség éppen azt hányta a papság és az egyház szemére, hogy elhagyták az apostolok életformáját, meggazdagodtak, és elárulták az evangéliumot. Egy évvel később Diego püspök meghalt, Domonkos pedig egyedül maradt a nagy küldetéssel.

Először Prouille-be ment, ahol házat alapított a katolikus leányok nevelésre. A házból hamarosan zárda, az első domonkos apácakolostor lett, mert Domonkos igen fontosnak látta, hogy a nővérek imádságai támogassák missziós küldetésüket.

A missziós munka során egyre több társ csatlakozott Domonkoshoz. 1215. március 25-én Fulco toulouse-i püspök őt és társait kinevezte egyházmegyei prédikátoroknak. Domonkos előtt ennél átfogóbb tervek álltak: az egyházmegyei prédikátortársulaton túl egy világméretű szerzetesrendről álmodott, amely kizárólag az igehirdetésnek szenteli magát. Fulco püspök Domonkost vitte magával kísérőnek a IV. lateráni zsinatra. A zsinat határozatot hozott, hogy fokozni kell a prédikációs tevékenységet és a papság szellemi felkészítését, de azt is kijelentette, hogy újabb szerzetet nem szabad alapítani. Új kolostor csak úgy alapítható, ha a már meglévő rendek regulái közül valamelyiket magukévá teszik a szerzetesek. Domonkos felajánlotta magát és a prédikátorok rendjét, amelyet alapítani készült, a pápa szolgálatára. Az új rend apostoli alap gondolatát a pápa is, a zsinat is szívesen fogadta, de nem tartották megfelelőnek, hogy csak a prédikálásra külön rendet alapítsanak. Ince pápa azt tanácsolta Domonkosnak, hogy válasszon ki egyet a meglévő szerzetesi regulák közül, a püspöktől pedig

kérjen egy templomot, s ebben az esetben megkapják a pápai jóváhagyást. De még mielőtt a jóváhagyásra sor kerülhetett volna, Ince pápa meghalt. Domonkos visszatért Toulouse-ba, és társaival úgy döntöttek, hogy az ágostonos regulát tekintik életük alapszabályának, és azt egészítik ki sajátos céljuknak megfelelően. 1216-ban megkapták a Szent Romanus-kápolnát, és megkezdték a szerzetesi életet. A templom mellé lakószárnyat építettek, majd III. Honorius pápától megérkezett a jóváhagyás is. 1217 elején a Szent Péter-bazilikában imádkozó Domonkos előtt világossá vált: nemcsak Dél-Franciaországban, hanem az egész világon hirdetniük kell az evangéliumot, és tanúságot kell tenniük Krisztusról. Augusztus 15-én szétküldte a testvéreket: Spanyolországba, Párizsba, Prouille-be, Toulouse-ba. Maga Domonkos Észak-Itáliába ment, hogy az egyetemi városban, Bolognában, illetve Rómában keressen új tagokat rendjébe. Állandó székhelye Bologna lett.

1220 májusában Bolognában tartották az első rendi nagykáptalant, melyen elhatározták, hogy a rend tagjai mint közösség is lemondanak a földbirtokról, és ingatlan vagyonuk csak a konvent épülete és annak kertje lehet. Tevékenységük saját templomaikban az igehirdetés, a liturgia és a lelkek gondozása, s ebben nyújtanak segítséget a világi papságnak. Négy provinciát állítottak fel, és az általános káptalant a rend legfelső vezető szervének nyilvánították. Így lett a domonkosok, más néven a prédikátorok rendje kolduló renddé. A rendben az volt az újdonság, hogy felszentelt papok szerzetesi fogadalom szerint élnek, és teljesen a tanulásnak, a prédikálásnak és a lelkek mentésének szentelik magukat. Elvileg szigorú kolostori fegyelemben élnek, de ha ez a tanulást vagy a lelkek érdekében végzendő munkát gátolja, felmentést kapnak a kolostori élet egyes gyakorlatai alól. Az 1221-es rendi káptalan után küldte Domonkos a prédikátor testvérek egy-egy csoportját lengyel földre, Magyarországra, Dániába és a Brit-szigetekre. Domonkos 1221. augusztus 6-án halt meg. Halála előtt így beszélt a testvérekhez: „Hármas örökséget hagyok rátok: a szeretetet, az alázatosságot és a szegénységet. Ha valaki ezt az örökséget tőlem átveszi, társam lesz a mennyek országának öröklésében. Ne szomorkodjatok amiatt, hogy eltávozom közületek, mert ahová most megyek, ott sokkal inkább a javatokra leszek, mint itt a földön.” A bolognai Szent Miklós-templom szentélyében temették el. A temetésen részt vett Hugolino bíboros is, aki miután IX. Gergely néven pápa lett, 1234. július 3-án szentté avatta Domonkost. Ünnepe azonnal felvették a római naptárba, augusztus 5-ére. Havas Boldogasszony napjának bevezetésekor, 1568-ban augusztus 4-ére helyezték. 1969-től augusztus 8-án emlékeznek rá az egyház.

Augusztus 10.

Szent Lőrinc diakónus és vértanú

Szent Lőrinc, a tisztítótűzben szenvedő lelkek, a diákok, szegények, gondnokok, könyvtárosok, szakácsok, az égési sérüléseket szenvedettek s a tűzzel dolgozók védőszentjére emlékezünk liturgikus ünnepén, augusztus 10-én.

Legendája szerint Szent Lőrinc Valerianus császár keresztényüldözése idején II. Sixtus pápa tanítványa és – kiváló tulajdonságai miatt – fiatal kora ellenére fődiakónus volt; a szent áldozat bemutatásánál segédkezett. Törődött a szegényekkel és a betegekkel is, alamizsnát osztott közöttük. A hagyomány szerint sok beteget gyógyított meg csodálatos módon, és vakok szeme világát is visszaadta. A pápát 258. augusztus 6-án elfogták. Lőrincre bízta az egyház kincseit azzal, hogy ossza szét az egészet a szegények között. Mihelyt megtudták, hogy Lőrinc a vagyon örököse, elfogták őt is, és követelték tőle a kincseket. Ekkor Lőrinc elővezette a betegeket és a szegényeket, mondván, hogy ők az egyház kincsei. Ezután kegyetlenül megkínozták Lőrincet, és fogságba vetették. Itt is gyógyított és keresztelte a megtérteket.

Kivégzése előtt kínzói először megostorozták, majd kínpadra vonták Lőrincet, aki a legrettenetesebb gyötrelmek közepette is Istent magasztalta: „Áldott légy Uram, Istenem, hogy ennyire könyörületes vagy méltatlan szolgáló iránt. Add kegyelmedet, hogy a jelenlevők lássák: nem hagyod el szolgálódat, megvigasztalod őket a veszedelem idején.” Ekkor – a hagyomány szerint – megjelent az Úr angyala, és letörülte a verítéket homlokáról, a vért sebeiről. Amikor megfenyegették, hogy egész éjjel a kínpadon sanyargatják, így kiáltott: „Az én éjszakám sötétséget nem ismer; ott minden nappali fényárban úszik”. Végül 258. augusztus 10-én tüzes rostélyra fektették a diakónust, lángra lobbanni nem engedték, hogy továbbtartson a szenvedése. A legenda szerint amikor már egy darabig mozdulatlanul feküdt a parázs fölött, vidáman szólt a prefektusnak: „most már megfordíthatnál; ez az oldalam eléggé megsült”. A legenda ugyanakkor arról is beszámol, hogy kínzása közben könnyeket ontott embertársai bűnei miatt. Az égre emelve szemét, imádkozott; könnyei végigfolytak az arcán. Nem magát siratta: Róma megtérését kérte az Úrtól. Haláláig szüntelenül imádkozott. A hívő nép az augusztus 10-e körül látható hullócsillagokat „Lőrinc könnyei”-nek nevezi. Vértanúságának feltételezett helyén, a Via Tiburtina mellett 330-ban Nagy Konstantin császár bazilikát építtetett (San Lorenzo fuori le mura), mely egyike Róma hét fő templomának.

Augusztus 11.

Assisi Szent Klára szűz

„Szent Ferenc kicsiny palántája” a klarisszák rendjének alapítója volt. Regulája mellett végrendelete, valamint négy Prágai Szent Ágneshez írt és egy Ermentridus nővérhez írott levele maradt fenn. Klára Assisiben született a 12. század végén. Családja az ősi és gazdag Offreducci-Favarone nemzetséghez tartozott, palotájuk Assisi központjában, a San Rufinóról elnevezett székesegyház terének egyik oldalán állt. Klára két unokaöccse, Silvestro és Rufino Ferenc követői lettek a szegénység útján. 1210-ben Klára meghallotta Ferencet, amint a dóm mellett prédikált. Szavai, melyekkel a megfeszített Krisztus radikális követéséről beszélt, megindították Klárát. Ferenchez fordult tanácsért, mit tegyen. A régebbi legenda elmondja: „Szent Ferenc atyánk a világ elhagyására buzdította. Élénk érveléssel mutatta meg neki, hogy milyen ostoba a világ reménysége, milyen álnok a világi dicsőség, és arra tanította, hogy a szüzesség drágagyöngyét őrizze meg annak a csodálatos Völegénynek, aki az emberek iránti szeretetéből lett emberré.” Ferenc azt tanácsolta Klárának, hogy virágvasárnap (1211. március 18-án) ünnepi öltözékben menjen a székesegyházba misére. A püspököt értesítették Klára tervéről, ezért miután megszentelte a pálmaágakat a körmenet előtt, lejött a szentély lépcsőjén, és egy ágat a lépcső aljában álló Klára kezébe adott, jelezvén ezzel, hogy a maga részéről hozzájárul kolostorba vonulásához. Klára tudta, hogy a családja minden erejével ellenezni fogja kolostorba lépését, ezért egy barátnője kíséretében megszökött szülei házából. Maguk mögött hagyták a várost, és lefelé ereszkedtek a Porciunkula-kápolna felé. E kápolnában Klára letette minden ékességét, és Szent Ferenc kezéből magára öltötte a bűnbánók szürke ruháját, fátylát, és derekára kötötte a bűnbánat kötelét. A rokonok teljesen elképedtek, amikor másnap kiderült, hogy mit tett Klára, aki akkor már a Bastia melletti Szent Pál bencés apácakolostorban volt, ahova az éjszaka folyamán Ferenc elvitte. Családja minden módon vissza akarta vinni Klárát a városba, de nem tudta eltántorítani szándékától. Mikor már sokáig húzódott a meddő vita, Klára az egyik kezével megragadta az oltárterítőt – ezzel a régi szokás szerint menedékjogot kért a templomtól –, másik kezével pedig lekapta fejről a kendőt, s a rokonok meglátták lenyírt fejét. Ebből megtudhatták, hogy Klára visszavonhatatlanul Istennek szentelte magát. Ezt követően az apácák úgy határoztak, hogy a várható zaklatások miatt jobb lesz, ha Klára és barátnője elhagyják a zárdát. A Panso melletti San Angelo-kolostorba mentek, ahol

Klára húga, Ágnes is csatlakozott hozzájuk. Az apácák itt is féltek, ezért április végén útjukra bocsátották a „szökevényeket”. Ferenc ekkor úgy határozott, hogy véglegesen az Assisi melletti San Damiano-kápolna mellett telepíti le őket. Itt alakult meg a ferences apácák első kolostora. Klára haláláig a kolostor lelkiánya volt. Sokan határozták el, hogy csatlakoznak hozzá. Nemcsak a legkisebb húga, Beatrice, hanem édesanyja, Hortulana asszony is felvételét kérte a kolostorba, amikor megözyvegyült. Klára nagy elszántsággal kezdte kolostori életét, és nagyon sokat követelt önmagától, annyira, hogy Szent Ferencnek kellett közbelépnie, és a vezeklésnek korlátot szabnia. Nővéreitől azonban nem kívánta meg ezt a szigort, sőt, állandóan mérsékletre és józanságra intette őket. A kolostor csendjében, kiszakítva a világ forgatagából, abból a felismerésből formálta meg az életet, hogy a szerzetesek az egész titokzatos test minden tagjáért felelősek, életük összefügg az összes keresztény életével, és sokaknak segítségére vannak. Ezzel elzárt szegénységük apostoli távlatokat nyert. A kolostorban igazi szegénység uralkodott. Így írt Klára Prágai Szent Ágnesnek: „Ó, boldog Szegénység! Örök gazdagságot rejt magában azok számára, akik szeretettel ölelik magukhoz! Ó, szent Szegénység! Isten a mennyek országát ígéri és a boldog élet hervadhatatlan koszorúját adja annak, aki birtokolja a szegénységet, és törekszik utána. Ó, Szegénység, mennyire tetszel Istennek! Az Úr Jézus Krisztus, ki a mennyet és a földet kormányozza és vezérli, aki szólt, és mindenké lettek, páratlanul magához ölelt!” Klárának hosszasan meg kellett küzdenie ezért a szegénységért. A IV. lateráni zsinat ugyanis 1215-ben úgy rendelkezett, hogy az új szerzetesi közösségnek a már meglevő regulák közül kell kiválasztaniuk életszabályukat. Klaráék számára legkézenfekvőbb a bencés apácák regulája lett volna, de ez a regula azt a szegénységet, amelyet Klára Ferencről megismert, nem biztosította. Ferenc olyan regulát adott testvéreinek és nővéreinek is, amely szerint nemcsak egyenként, hanem közösségben sem birtokolhatnak semmit, és megélhetésükért koldulniuk kell. Ahhoz, hogy törvényesen élhessenek ebben a formában, Klárának meg kellett szereznie a pápai jóváhagyást. Ezért harcolt a szó szoros értelmében mindhalálíg. Nem türelmetlenkedett, nem lázadozott, de harcolt, nagyon következetesen. III. Ince pápa végül megadta a klarissza apácáknak a szegénység privilégiumát, ami annyit jelentett, hogy a ferences nővéreket senki nem kényszeríthette arra, hogy vagyonuk legyen. A regula jóváhagyását pedig IV. Incétől kapták meg, aki maga vitte el azt Klára halálos ágyához 1253. augusztus 9-én. Klára életének legnagyobb öröme volt ez.

Augusztus 15.

Szűz Mária mennybevétele – Nagyboldogasszony

A Katolikus Egyház augusztus 15-én Szűz Mária halálát és mennybevételét, vagyis Nagyboldogasszony napját ünnepli. Ferenc pápa így fogalmaz: Mária hite életút. A zsinat leszögezi, hogy Mária a „hit zarándokútját járta” (LG, 58). Ezért ő előttünk jár ezen a zarándokúton, elkísér és támogat bennünket. Az ősegyházig visszanyúló hagyomány szerint a Megváltó édesanyjának, Máriának holttestét nem engedte át a földi enyészetnek, hanem röviddel halála után föltámasztotta és magához emelte a mennyei dicsőségbe. Jeruzsálemben az 5. században már biztosan megemlékeztek a Boldogságos Szűz égi születésnapjáról. Az ünnepet Dormitio sanctae Mariae, azaz „a szentséges Szűz elszenderülése” névvel illették. A 6. század során egész Keleten elterjedt az ünnep. Róma a 7. században vette át, s a 8. századtól kezdve Assumptio beatae Mariae-nak, azaz „a Boldogságos Szűz mennybevétele”-nek nevezték. XII. Piusz pápa 1950. november 1-jén hirdette ki hittételként, hogy a „Boldogságos Szűz Mária földi életpályája befejezése után testével és lelkével együtt felvétetett a mennyei dicsőségbe”. Szent István király olyan fontosnak tartotta Mária égi születésnapját, hogy ezen

a napon ajánlotta Magyarországot Szűz Mária oltalmába. Ezért nevezzük őt Magyarország égi pártfogójának, vagyis Patrona Hungariae-nak. Szent István 1038-ban Nagyboldogasszony napján hunyt el. Nagyboldogasszony hazánkban olyan kötelező ünnep – a katolikusoknak az Egyház szentmisén való részvételt ír elő –, mely nem szükségszerűen esik vasárnapra.

Istenünk, te a mai napon túlradó dicsőséggel megkoronáztad a Boldogságos Szűz Máriát, akit alázatosságáért tekintetre méltattál és abban a kegyelemben részesítettél, hogy egyszülött Fiad test szerint tőle szülessék. Közbenjárására add, hogy megváltásunk szent titka által elnyerjük az üdvösséget és részesüljünk dicsőségedből. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké. Ámen.

Augusztus 20.

Szent István király, Magyarország fővédőszentje

Első, államalapító, szent királyunk, hazánk fővédőszentje életét és művét idézzük fel főünnepé, augusztus 20. alkalmából. A magyar törzsek fejedelmei között Géza különleges hatalmi pozíciót vívott ki magának. Nyugat felé fordult, és megnyitotta az ország kapuit a kereszténység előtt. Beengedte az országba Pilgrim passauai püspök követeit. Egyes források szerint a bajor papok egyike keresztelte meg őt és kisgyermek fiát, Vajkot, aki a kereszttség vizében és lélekben történt szent újjászületésekor a passauai egyházmegye védőszentje után az István nevet kapta. Az Érdy-kódex leírása szerint Géza felesége, Sarolta csodálatos álmot látott fia születése előtt. Egy tündöklő, égi fényben megjelent férfi szólt hozzá: bízzál Istenben és légy bizonyos benne, hogy fiat szülsz, ki először visel ebben az országban koronát, és majd a népen királyként uralkodik. A kereszttségben az én nevemet add neki. Sarolta kérdezte, hogy ki ő? Mire a férfi így felelt: én vagyok István, a hívők közül legelső, ki Jézusért a mártírkoronát kiérdemeltem. A Hartvik püspök által a 12. században írt legenda így beszéli el István születését és megkeresztelését: „Közben megszületett a fejedelem Istentől megjövendő fia, akit a próféta szerint ismert az Úr, még mielőtt a méhben megfogant volna, és akinek, mielőtt megszületett, első vértanúja nevét adta. Ezt Isten kedveltje, Adalbert püspök, hite őszinteségéért a kereszttség fehér ruhájába öltöztette, és ő lett lelki gyámola. Akkor az István nevet kapta; hisszük, hogy Isten is ezt akarta, mert ami István a görög nyelvben, korona a latin beszédben. Mivel Isten azt óhajtotta, hogy e világban is királyi hatalom koronázza, s a jövőben váltsa fel az örökké tartó boldogság koronájával, kijelölte őt az örök, el nem múló dicsőség elnyerésére.” Géza, hogy a kereszténység felvételét és ezzel kapcsolatban a nyugati orientációt biztosítsa, s házának hatalmát megszilárdítsa, kizárta a trónöröklésből versenytársát, Koppányt, és természetesen ugyan kicsiny, de jellemében, bátorságban és helytállásban messze kiemelkedő fiát, Istvánt jelölte utódjává. Prágából meghívta Adalbert püspököt, hogy a megtérést elmélyítse. Adalbert bérmálta meg a fejedelmi ifjút. Ő közvetítette 995-ben az István és a bajor hercegnő, Gizella között létrejött házasságot is. Az ifjú trónörökös atyja halálakor, 997-ben vette át a hatalmat.

Azonban véres csatákat kellett még vívnia az ellene fölkelő törzsfőkkel. Koppány fölött Veszprém mellett aratott győzelmet, ezzel megmentette az országot a pogányságba való visszahullástól. A Konstantinápolyban megkeresztelt Gyula és Ajtony leverése pedig Bizánchoz való csatlakozásunk tervét hiúsította meg. Istvánt diplomáciai és politikai érzelmei korának, sőt mondhatni, az egész magyar történelemnek legnagyobb államférfiává avatta. Politikai, vallási és társadalmi szempontból egyaránt ő teremtette meg Magyarországot, ő jelölte ki és biztosította a jövőbe vezető utat népének. A magyar katolikus egyházat is ő teremtette meg. Szerzetes papokat hívott Bajorországból, Csehországból, Olaszországból – bencéseket, Dél-Magyarországra pedig a görög bazilita rend férfi és női tagjait. Szent Márton

hegyén (Pannonhalmán) apátságot alapított. Sok kolostort létesített, amelyek missziós központjai és gyűjtőpontjai lettek a vallásos s kulturális életnek. István elrendelte a vasárnap megszentelését és minden tíz falu számára templom építését. Saját költségén emelt Esztergomban, palotája közelében székesegyházat, Veszprémben női apátságot építtetett, és fölépítette Budán a Szent Péter és Pál-templomot. Ami a keresztény vallással és keresztény törvénnyel nem volt összeegyeztethető, annak hadat üzent és büntetéssel sújtotta. Nem nyúlt azonban a régi mondákhoz és énekekhez; a pogány korból származó népszokásokat, ha az új hittel nem ellenkeztek, megőrizte vagy megtöltötte őket keresztény tartalommal. István a keresztény magyar szellemet külföldön is jelenvalóvá tette: Jeruzsálemben bencés kolostort, Rómában zarándokházat, Konstantinápolyban díszes templomot építtetett. Egyik fő munkatársa, a 993-ban Prágából érkezett Asztrik szerzetes II. Szilveszter pápához fordult István jogai megerősítéséért. Célja az volt, hogy a keresztény királyság méltóságára emelkedjék, és már eleve kizárjon mindenféle függőséget a német birodalomtól és a szomszédos bajor egyháztól, s országa egyházát az állammal szorosabban egybekapcsolja. Asztrik kieszközölte urának a koronát, az előtte hordozott keresztet és azt az apostoli kiváltságot, hogy püspökségeket alapíthasson és egyházi főméltóságokat nevezhessen ki. Istvánt az 1000. év karácsonyán kenték föl és koronázták királlyá Esztergomban. Ez egyenlő volt szuverén királyi méltóságra emelésével és apostoli küldetésének elismerésével. A pápától kapott előjogra támaszkodva birodalmának szilárd egyházi szervezetet adott: országát tíz püspökségre osztotta, köztük két érsekséget alapított Esztergomban és Kalocsán. Mint uralkodó István tudatában volt Isten előtti felelősségének. Ragyogó példája volt ennek, hogy Szent István templomában évente letette hivatalát annak jeléül, hogy csak kölcsön kapta Istentől, és annak bizonyosságára, hogy hatalmát Istennek áldozza.

„Miután Krisztus katonája legyőzte az ellenséget, lelki örömmel eltelve elhatározta, hogy minden képességét és minden szándékát az evangélium magjának melegágyává teszi. Alamizsnálkodással és imádkozással töltve idejét gyakran borult a szentegyház padlójára, s könnyeit hullatva bízta Isten akaratára tervének teljesedését, hogy az, aki az Úr nélkül mit se tudna tenni, ha az Ő rendelkezésének betöltése segíti, a kitervelt jót erényes kezdeményezésekkel véghez vihesse.” (Részlet a Hartvik-legendából)

Lelki arculata az Intelmekben (műfaja szerint „fejedelemtükörben”) is kirajzolódik, amely fiának, Imre hercegnek készült. Talán nem maga István írta, de mindenesetre az ő közelében, politikai s erkölcsi elvei értelmében szerkesztették. Többek között a következő uralkodói szabályok találhatók benne: „Uralkodjál szelíden, alázattal, békésen harag és gyűlölködés nélkül! A király koronájának legszebb ékszerei a jótettek; azért illő, hogy a király igazságossággal és irgalmassággal, valamint a többi keresztény erénnyel ékeskedjék. Minden nép saját törvényei szerint él; add meg az országnak a szabadságot, hogy aszerint éljen!” Szent István élete alkonyát beárnyékolta, hogy fiát, Imre herceget 1031-ben egy vadászat alkalmával egy vadkan halálra sebezte. Szent királyunk közel hetven éves korában, negyvenkét évi uralkodás után halt meg, 1038. augusztus 15-én, Mária mennybevitelének napján. Halála előtt a Szűzanyának ajánlotta az országot. Így vált Krisztus anyja a magyarok nagyasszonyává. „... kezét és szemét a csillagokra emelve így kiáltott fel: Ég királynője, e világ jeles újjászerezője, végső könyörgéseimben a szentegyházat a püspökökkel, papokkal, az országot a néppel s az urakkal a te oltalmadra bízom; nekik utolsó istenhozzádot mondva lelkemet kezembe ajánlom (vö. Zsolt. 30,6).” (Részlet a Hartvik-legendából). Ikonográfiai hagyományunkká vált, hogy István királyt legtöbbször úgy ábrázolják, amint az országot és a nemzetet jelképező Szent

Koronát a Boldogasszonynak följánlja. Ilyen ábrázolás szinte minden katolikus templomunkban látható.

„A szentséggel és kegyelemmel teljes Szent István király azután országlásának negyvenhatodik (sic!) évében, a Boldogságos, mindenkoron szűz Mária mennybemenetelének napján kiragadtatott e hitvány világból és a szent angyalok társaságába került. Eltemették a fehérvári bazilikában, amelyet ő maga építtetett Isten szentséges anyja, a mindenkoron szűz Mária tiszteletére. Sok jel és csoda történt ott e Szent István király érdemeinek közbenjárására, a mi Urunk Jézus Krisztus dicsőségére és magasztalására, aki áldott legyen örökkön örökké, Ámen.” (István király halálának leírás a Képes krónikában) István a nép szívében mindinkább legendás hőssé, népe apostolává, védelmezőjévé és Magyarország eszményévé magasztosodott. Benne és vele a korona, királyság és nemzet szinte misztikus egységgé olvadt össze. Sírja sokat látogatott nemzeti búcsújáró helyévé vált; számos imameghallgatás és csoda történt ott. Szent László király 1083. augusztus 20-án pápai engedéllyel, a magyar püspökök, apátok és előkelők jelenlétében oltárra emeltette Istvánt, Imrével és annak nevelőjével, Gellértsel együtt. Ez akkor egyenértékű volt a szentté avatással.

Augusztus 24.

Szent Bertalan apostol

A tizenkét apostol egyikére, a bőrmunkások, csizmadiák, kesztyűsök, könyvkötők, mészárosok, szűrszabók, vargák védőszentjére, akinek oltalmát idegesség ellen is kéri, emlékezünk liturgikus ünnepén, augusztus 24-én.

Szent Bertalanról keveset tudunk. Az Újszövetség csak az apostolnévsorokban említi. Már a neve körül is nehézségek vannak, mert négy névsorban (Mk 3,18; Mt 10,3; Lk 6,14; ApCsel 1,13) Fülöp mellett szerepel Bertalanként; Szent János evangéliumában ugyancsak Fülöppel együtt jelenik meg, de Natanael néven (Jn 1,45–50). Ő az „igaz izraelita”, akit az Úr a fügefafa alatt látott. Valószínűnek látszik, hogy a Bertalan – a Bartholomeus vagy Bartalmaj, azaz Talmi fia magyarosított formája – a családi, a Natanael pedig a személyneve volt az apostolnak. Apokrif iratok tudósítása szerint Bertalan először Itáliában, majd Örményországban hirdette az evangéliumot. Itt lett Krisztus vértanúja, mégpedig úgy, hogy megnyúzták, majd lefejezték. A Sixtusi-kápolnában Michelangelo úgy ábrázolja az Utolsó ítélet című képen, hogy egyik kezében kést, a másikban a tulajdon bőrét tartja. Michelangelo erre a bőrre talán önarcképét festette rá. Bertalan apostol ereklyéi a 6. században kerültek Lipari szigetére. 938-ban III. Ottó császár Beneventóból Rómába vitette az ereklyéket, ahol a Tiberis szigetén templomot épített az apostol tiszteletére. E szigeten a pogány Rómában a gyógyítás istenségének, Asclepiusnak volt a szentélye. A keresztény Rómában ezért Bertalan lett a gyógyítások égi pártfogója. Az apostol koponyáját 1238 óta a frankfurti dómban őrzik. Ünnepét 1568-ban vették fel a római naptárba, augusztus 24-ére. A legenda szerint Bertalan Indiába vagy Örményországba ment. Itt talált egy templomot, amelyben egy gyógyító bálvány volt. Ez a bálvány beszélt és minden hozzá folyamodó betegnek gyógyulást ígért. Mikor Bertalan belépett a templomba, nagyon sok beteg tartózkodott ott, és áldozatot akartak bemutatni a bálvány előtt. Ám a bálvány egyszer csak felkiáltott: „Ti szegények, hagyjátok az áldozatot, és ne ajánljátok fel nekem, nehogy az én szenvedésemből is részt kapjatok, mivel Bertalan láncá megkötöz engem!” E szavak után a bálvány ezer darabra tört. Az apostol pedig imádságával meggyógyította az összes jelen lévő beteget.

Augusztus 28.

Szent Ágoston püspök és egyháztanító

Szent Ágostonra, a nagy megtérőre emlékezünk liturgikus emléknapiján, augusztus 28-án. Személyiségének varázsa: fáradhatatlanul kutató és töprengő elméje, boldogságvágya és igazság utáni szomjúsága. Szent Ágoston az észak-afrikai Tagastéban született 354-ben. Atyja eleinte pogány volt, édesanyja, Szent Mónika keresztény. Ágoston rendkívül temperamentumos természetet örökölt, fogékony volt mindenre, és fegyelmezetlen. Diákkorában túlságosan tudatában volt annak, hogy neki a tanulás nem okoz nehézséget. Az első éveket Tagastéban töltötte, később Madaurában egy grammatikus iskoláját látogatta, hogy majdan rétor lehessen belőle, később Karthágóban folytatott retorikai és jogi tanulmányokat. Homérosz és a görög szerzők általában nem hagytak benne mély nyomokat, Vergilius azonban elindította képzeletének szárnyalását. Úgy együtt érzett a hőseivel, hogy Dido királynő szomorú sorsát megsiratta. Fiatalsága zavaros volt tanulás és erkölcs terén is. Anyja vallásosságát sokáig dajkamesének tartotta. Pogány társaival kicsapongó életet élt, házasságon kívül született fia, Adeodatusz. Ágoston tanulmányozta az ókori klasszikusok műveit, kereste a választ az emberi lét talányaira, de sehhol sem találta. Anyja kitartó próbálkozásai elől, hogy megtérjen, 383-ban Rómába, majd Milánóba szökött. Mónika utána ment. Édesanyja imái és könnyei mellett Milánóban Szent Ambrus beszédei térítették meg. Ágostont megragadta Ambrus szónoki tehetsége, fellépése és műveltsége, később pedig Szent Antal élete nyomán találkozott a szerzetesi eszményképpel. Vívódva kereste a választ, mit tegyen. Egyre inkább érlelődött benne a megtérés gondolata, de az utolsó lépést Istennek kellett megtennie. Vallomások című művében írta le ennek történetét. Egyik milánói barátjának kertjébe húzódott vissza magányt keresve. Sírt és imádkozott, sőt kiáltozott kilátástalanságában: „Meddig még, Uram?” A zsoltáros szavában újra meg újra magára ismert. És akkor váratlanul meghallott egy vékony gyermekhangot, amely ezt ismételte: „Tolle, lege, tolle, lege”, azaz „Vedd és olvasd, vedd és olvasd”. Kezébe vette az előtte fekvő Szentírást és ennél a helynél ütötte fel: „Vessetek véget a kicsapongásnak és a tobzódásnak, a civakodásnak és a versengésnek. Öltsetek magatokra Urunkat, Jézus Krisztust, és ne dédelgessétek a testeteket, nehogy bűnös kívánságokra gerjedjen” (Róm 13,13). Ez Isten válasza volt, mely békét és megnyugvást adott Ágoston szívének: „Úgy áradt szívembe a szó, mint az erős fény, amely elűzött minden bizonytalankodást és sötétséget.” Az út, amely harminckét évig tartott, elvezette az Úrhoz. Hosszúnak tűnt, de a felfedezést, Krisztus megtalálását úgy őrizte a szívében ezek után, mint a hála kiapadhatatlan forrását. Ez vallomásainak alaptémája: „Oly későn szerettelek meg Téged, te mindig új és régi Szépség, későn szerettelek meg. De hogyan történhetett ez: Te bennem voltál, és én kívül voltam saját magamon. Hívtál engem, és a kiáltásod legyőzte a süketségemet; felragyogtál, és fényességed elűzte vakságomat; illatod felhője felgomolygott és belélegeztem, és most epedek utánad; megízleltelek, és most éhezem és szomjazom Rád; megérintettél, és fellángoltam a békességért, amely Tőled való.” Előadásait ezután még néhány hétig folytatta, aztán lemondott tanári állásáról. Édesanyjával, a fiával és néhány barátjával együtt visszavonult Cassiacumba, amely Milánótól északra fekszik mintegy harminc kilométernyire. Egyik barátjának volt ott birtoka. 387. április 23-án, húsvét vigiliáján Ambrus püspök keresztelte meg. Hazaindultak Észak-Afrikába, édesanyja, Mónika meghalt út közben Ostiában. Maga Ágoston a következő év őszén látta meg újra a szülőföldjét. Mindenét eladta és barátaival szerzetesi életet kezdett, éppen úgy, mint Nagy Szent Vazul. Életük elmélyült imádságból, aszkézisből, filozófiai és vallásos tárgyú beszélgetésekből állt. 391-ben pappá szentelték Ágostont, 395-ben pedig Hippon püspöke lett. Hívei példaképe lett, beszédeivel és írásaival nevelte őket. Küzdött kora tévedései ellen, és az igaz hitet bölcsen

világította meg. Mikor meghalt, 113 könyv és 218 levél maradt utána. Ezekben az írásokban követni lehet az egyetemes és az afrikai egyház összes korabeli vitáját. Különösen sok nyomot hagyott bennük a donatista szakadás és a pelagianizmus eretneksége. Az előbbi az afrikai egyház egységét bontotta meg, az utóbbi a kegyelemtan területén hirdetett tévtanításokat. A teológiai művek írása közben is az a cél vezette Ágostont, hogy korának és a jövőő egyháznak szolgálatára legyen. Igaz, saját kora teológiai problémáit oldozgatta, de mindenütt olyan szellemi-lelki tapasztalatok mutatkoznak meg műveiben, amelyek minden kor hívőjéhez szólnak. 430. augusztus 28-án hunyt el Hippóban, járványos betegségben. Hippóból 500 körül a vandál üldözés elől holttestét Szardíniába menekítették. Sírja jelenleg a Milánó melletti Paviában, az egykori longobárd fővárosban van, ahova Luitprand longobárd király vitette 740 körül. A kései századok a „kegyelem doktora” címet adományozták neki.

Augusztus 29.

Keresztelő Szent János vértanúsága

Keresztelő Szent János vértanúságára emlékezünk augusztus 29-én. Az ünnep neve: Szent János fővétele (Decollatio S. Johannis Baptistae). A keleti egyház Keresztelő Szent János iránti tisztelete nyilvánul meg abban is, hogy fogantatásának (szeptember 24.) és születésének (június 24.) ünnepe mellett megemlékeznek lefejezéséről is. A 4. század közepén Keresztelő János maradványait Szebasztéba (Szamaria) vitték, és ott templomot szenteltek tiszteletére. A vértanúság ünnepe a 7. században gall-frank közvetítéssel került a római naptárba. Keresztelő Szent János asszonyok szülöttei közül a legnagyobb, aki Jézus előfutára volt, meghirdette eljövételét. Keresztelő Szent János vértanúságáról a szinoptikus evangéliumok tudósítanak. Szent Márk szerint:

Miután Jézus megkezdte nyilvános működését, Heródes Antipász király elfogatta Jánost, és börtönbe vetette. Testvérének, Fülöpnek felesége, Heródiás miatt tette, akit feleségül vett. János ugyanis figyelmeztette Heródest: „Nem szabad elvenned testvéred feleségét.” Emiatt Heródiás áskálódott ellene. Szívesen eltétette volna láb alól, de nem tehette. Heródes ugyanis félt Jánostól, mert tudta, hogy igaz és szent ember. Ezért meg akarta őt menteni. Valahányszor beszélt vele, zavarba jött, mégis szívesen meghallgatta. Végül elérkezett a kedvező nap. Heródes a születése napján lakomát adott vezető embereinek, a magas rangú tiszteknek és Galilea előkelőségeinek. Közben Heródiás leánya bement, táncolt nekik, és Heródes meg vendégei előtt nagy tetszést aratott. A király így szólt a leányhoz: „Kérj tőlem, amit akarsz! Megadom neked.” Sőt meg is esküdött: „Bármit kérsz, megadom neked, még az országom felét is.” A leány kiment, és megkérdezte anyjától: „Mit kérjek?” Anyja ezt felelte: „Keresztelő János fejét.” Erre visszasietett a királyhoz, és előadta kérését. „Azt akarom, hogy most azonnal add nekem egy tálon Keresztelő János fejét!” A király nagyon elszomorodott emiatt, de esküjére és a vendégekre való tekintettel nem akarta kedvét szegni. Azonnal elküldött egy hóhért azzal a paranccsal, hogy hozza el János fejét. Az elment, lefejezte őt a börtönben, és elhozta fejét egy tálon. Odaadta a leánynak, a leány pedig elvitte anyjának. Amikor János tanítványai meghallották, eljöttek, elvitték János testét, és egy sírboltba temették. A nép nyelvén: Nyakavágó János, a szegedi öregek ajkán: Nyakavesztő János, az Érdy- és Lányi-kódexben: Szent János nyakavágása a mai emléknep elnevezése.

Istenünk, te úgy akartad, hogy Keresztelő Szent János születésében is, halálában is Fiad előfutára legyen, és a vértanúságot is vállalja az igazság és az erkölcs védelmében. Add, hogy példája szerint mi is állhatatosan helytálljunk tanításod megvallásában.

A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké. Ámen.

***Rendtársi üdvözlettel, v. Balog Barna TVR Pest Törzsszék
törzskapitánya.***

elektronikus cím: balog.barna.bb@gmail.com